

Швець В. Є.,
професор кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ВТРАТ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ УНАСЛІДОК РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Унаслідок російської агресії в Україні культурна спадщина зазнає значних втрат. Ці втрати пов'язані як із фізичним знищенням і ушкодженням об'єктів культурної спадщини, так і з викраденням та вивезенням культурно-історичних цінностей за межі України. За більш як два роки війни сотні релігійних споруд на території України повністю зруйновані або зазнали руйнувань. Загалом, Міністерством культури та інформаційної політики задокументовано близько тисячі фактів воєнних злочинів проти української культурної спадщини. Особливою незахищеністю перед російською агресією в Україні опинились об'єкти культурної спадщини, які у зв'язку з раптовістю нападу не можливо було вивезти. Зокрема, у перші місяці війни, унаслідок ракетних а артилерійських обстрілів, російські окупанти знищили цілу низку музейних комплексів у Маріуполі (Маріупольський краєзнавчий музей, Галерею імені Архипа Івановича Куїнджі та ін.). Російські окупанти викрали навіть експонати виставки дітей з інвалідністю. Перед відходом російської армії з Херсону розграбовано краєзнавчий музей у фондах якого налічувалося понад 173 тис. експонатів і функціонувало шість відділень. Серед експонатів знаходились одні з найкращих в Україні археологічних колекцій, вік окремих з них перевищує 7000 р. У фондах музею також була колекція монет античних міст Північного Причорномор'я, унікальна колекція лапідарних пам'яток із Музею давнини Понту Скіфського. У цьому музеї знаходилась велика колекція холодної та вогнепальної зброї XVI-XX ст., зокрема мисливських рушниць XVIII-XIX ст., колекція порцеляни і антикварних меблів. а з 31 жовтня до 4 листопада ними було розграбовано колекцію Херсонського художнього музею імені Олексія

Шовкуненка. Загалом, Сили спецоперацій повідомили, що окупанти тільки з Херсонщини вивезли 15 тисяч картин.

Підтвердження актуальності проблеми відшкодування збитків Україні визнані в ООН. Генеральна асамблея ООН ухвалила резолюцію щодо створення реєстру збитків, завданих Україні внаслідок російської агресії. Водночас, для реальної оцінки втрат культурно-історичної спадщини в Україні бракує науково-обґрунтованої методики, яка б забезпечила інформацією про втрати і нанесені збитки агресором під час позовних вимог у міжнародних судах.

Метою дослідження є аналіз нормативно-організаційних і теоретико-методологічних засад оцінювання втрат об'єктів культурно-історичної спадщини унаслідок російської агресії в Україні та вироблення практичних рекомендацій організаційно-методичного характеру для оцінювання цих втрат у міжнародних судових позовах нашої держави проти російського агресора. Питання оцінювання об'єктів культурно-історичної спадщини в Україні у мирний час виникало не дуже часто. Тому, що законом України «Про музеї та музейну справу» , було заборонено вивезення за межі України державної частини культурних цінностей, окрім випадків тимчасового їх перебування за кордоном для експонування на виставках, реставрації або проведення наукової експертизи на підставі свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей Це звісно спонукає до проведення оцінки об'єктів культурної спадщини, хоч і не гарантує їх реальну чи справедливую вартість. Урядом розроблено Методику визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності. Однак ця методика не передбачає оцінки для унікальних творів мистецтва, а бухгалтерська оцінка буде нікчемною.

Стосовно оцінки культурних цінностей (живопису, антикваріату, скульптури, археологічних знахідок, пам'яток архітектури) традиційні методи розрахунку оціночної вартості є малоінформативними й недостатньо

обґрунтованими. Причиною відмінності культурних цінностей від звичайних промислових (продовольчих та непродовольчих) товарів вважаємо те, що вони є упередженими ідеалами, необхідними людині для задоволення її гуманітарних потреб. Тому більш об'єктивною оцінкою таких об'єктів може бути рейтингова оцінка в комбінації з порівняльно-аукційною ціною. У цьому плані доцільно використати російський рейтинг цінностей, який вони визнають і не зможуть заперечити [1]. Більшість художників з Херсонського музею у цьому рейтингу присутні. З іншої сторони, доцільно використовувати ціни з аукціонів які проводились після початку війни, оскільки вони є більш реальними, ніж до початку війни. Така методика має враховувати не тільки витрати економічного характеру (пов'язані з відновленням, реставрацією, набуттям об'єктів культурної спадщини), але й відшкодування моральних втрат населення України. Це створить основу алгоритму визначення втрат об'єктів культурної спадщини України унаслідок російської агресії.

Література

1. Shvets V. Appraisal of losses of cultural and historical heritage in Ukraine as a result of Russian aggression in the context of Polish-Ukrainian cross-border cooperation. Security in crisis situations in the border regions of Poland and Ukraine : Scientific Papers of the International Scientific Conference, Lublin. 2022. – P. 165-189. URL: <https://pbu2020.eu/en/librarynews/97#book/>.